

Текст неофіційного перекладу рішення:

Обставини справи

Ця справа стосувалася тверджень заявника, що він був біологічним батьком дитини, народженої поза шлюбом, і скарг, що його позов щодо визнання батьківства був відхилений із підстав визнання батьківства щодо дитини новим чоловіком її матері.

Починаючи з 2003 року заявник спільно проживав із жінкою С.; у 2005 році вона завагітніла, проте пара розлучилася у жовтні того ж року.

У 2006 році С. народила сина. За твердженнями заявника, між ним та матір'ю дитини було розуміння, що він був батьком дитини; заявник постійно бачився із сином, який називав його татом, проте заявник не вживав заходів для визнання свого батьківства, оскільки мати дитини заперечувала проти цього.

Із 2010 року С. співпроживала з іншим чоловіком – Г. У 2012 році вони одружилися.

У 2013 році заявник звернувся до нотаріуса із заявою про визнання батьківства дитини. Наступного місяця Г. висловив своє бажання усиновити дитину. Заявник звернувся до суду з клопотанням про зупинення процедури усиновлення, оскільки він уже визнав батьківство щодо дитини. Органи реєстрації актів цивільного стану поінформували матір хлопчика про наміри заявника визнати батьківство. Вона заперечила проти цього, що мало наслідком визнання батьківства заявника недійсним.

Того ж дня Г. нотаріально засвідчив бажання визнати своє батьківство щодо дитини. Її мати не заперечувала, і таке визнання набуло чинності.

Заявник звернувся до суду із заявою про встановлення батьківства. Суд зазначив, що Г. визнав батьківство щодо дитини, відомості про нього були внесені до свідоцтва про народження хлопчика, а мати не заперечувала проти цього. Як наслідок, позов заявника визнали неприйнятним, тому що правовідносини «батьки – дитина» вже були встановлені.

У 2014 року заявник звернувся із позовом про визнання Г. таким, що не був батьком дитини. Позов визнали неприйнятним, оскільки заявник не був суб'єктом оскарження батьківства, визнаного іншим чоловіком, ними могли бути лише мати чи дитина. Це рішення підтримали в порядку апеляційного оскарження. Касаційну скаргу заявника в лютому 2015 року також було відхилено.

Тим часом заявник звернувся до місцевої прокуратури та місцевого департаменту соціального захисту із проханням подати позов про скасування визнання Г. батьківства. Прокуратура відмовила в цьому, оскільки позови заявника були спрямовані на досягнення такого ж результату. Департамент соціального захисту визнав, що такі дії можливі лише за умови необхідності цього в інтересах дитини, зокрема якщо вона перебуває в небезпеці, однак у цій справі цього встановлено не було.

У 2015 році заявник порушив другий етап провадження щодо визнання Г. небіологічним батьком дитини, однак національні суди вказували, що згідно із Сімейним

кодексом стверджуваному біологічному батькові не дозволялось оскаржити визнання батьківства іншим чоловіком.

11 квітня 2016 року Верховний касаційний суд зазначив, що дитина проживала разом зі своєю матір'ю та Г., який був його законним батьком, а тому оскарження законно встановлених правовідносин «батьки – дитина» не відповідали інтересам останньої.

Посилаючись на статтю 8 Конвенції, заявник стверджував, що національне законодавство не дозволяло біологічному батькові дитини оскаржити рішення про визнання батьківства іншим чоловіком та намагатися визнати дитину своєю.

Оцінка Суду

ЄСПЛ вказав, що він має розглянути питання про те, чи забезпечили органи влади справедливий баланс між різними державними і приватними інтересами, про які йде мова, та якість процесу прийняття рішень, що призвів до прийняття цих самих рішень.

Стосовно наведених органами влади підстав Суд підкреслив, що обґрунтування Верховного касаційного суду та департаменту соціального захисту в цій справі (а саме ризик порушення емоційного та сімейного балансу і відсутність старанності заявника у визнанні свого батьківства) та мета, покладена в основу національного законодавства (зокрема, надання пріоритету правовідносинам «батьки – дитина», які відповідають соціальній та сімейній реальності), в принципі, могли б виправдати обмеження можливості встановлення біологічного батьківства.

Проте Суд зауважив, що з урахуванням усіх відповідних інтересів варто також узяти до уваги й інші фактори. Таким чином, незважаючи на твердження заявника про тривалі стосунки з дитиною С., яка, як він указував, називала його татом, ані департамент соціального захисту, ані Верховний касаційний суд не намагалися розглянути стосунки, що склалися між заявником і дитиною, а також їх важливість для них обох. Верховний касаційний суд критикував заявника за невизнання батьківства щодо дитини впродовж семи років, але так само не визнав за необхідне оцінити пояснення заявника, що він діяв так на прохання матері дитини, а не через відсутність інтересу до неї.

Крім цього, всупереч висновку Верховного касаційного суду, за яким заявник сам створив ситуацію, на яку скаржився, той факт, що він не визнавав дитини протягом декількох років, найімовірніше, не вплинув на його здатність визнати батьківство відповідно до національного права, оскільки можливість визнання батьківства щодо дитини не була обмежена строками позовної давності та могла бути реалізована в будь-який момент за умови, що жодних правовідносин «батьки – дитина» встановлено не було.

Тому заявник міг це реалізувати у квітні 2013 року; урахувавши заперечення матері, він надалі звернувся із позовом про визнання батьківства, що, як правило, давало змогу перевірити його біологічне батьківство. Його позов, зрештою, не був розглянутий у зв'язку із визнанням батьківства Г., про яке заявника не було поінформовано і проти

якого він не міг заперечити згідно з національним законодавством. Однак Верховний касаційний суд не врахував цих обставин у своєму рішенні від 11 квітня 2016 року.

Що стосується процесу прийняття рішення в цій справі ЄСПЛ вказав, що хоча департамент соціального захисту, як видається, детально вивчив факти, зокрема шляхом відвідин дитини вдома, перед тим як дійти висновку, що не в інтересах дитини було ставити під сумнів правовідносини «батьки – дитина» щодо чоловіка матері, заявник не зміг узяти участі в цьому процесі та захистити свої права. Йому стало відомо про відмову департаменту лише зі звичайних листів, а не з обґрунтованого рішення, яке заявник міг оскаржити до суду. Дійсно, згідно із застосовним законодавством, вирішуючи питання, чи реалізовувати своє право оскарження батьківства, департамент соціального захисту мав урахувати найкращі інтереси дитини, проте при цьому не мали братись до уваги різні інтереси, про які йшла мова, особливо інтереси стверджуваного біологічного батька.

Варто визнати, що заявник мав можливість звернутися із позовом до цивільних судів про оскарження визнання батьківства та представляти свою справу у змагальному провадженні. Однак національні суди не спромоглися провести детального розгляду ситуації шляхом заслуховування відповідних сторін, зокрема й дитини. Крім того, Верховний касаційний суд у своєму рішенні від 11 квітня 2016 року посилався на висновки департаменту соціального захисту дворічної давності, які були надані без достатніх гарантій щодо інтересів заявника, що не дало змоги збалансувати відповідні інтереси.

Таким чином, заявник безуспішно намагався визнати своє батьківство щодо дитини шляхом подання, зокрема, нотаріально засвідченої заяви, ініціюванням декількох етапів судових проваджень та зверненнями до прокуратури і органів соціального захисту. Хоча національні органи та суди у своїх рішеннях навели конкретні причини, які, на їхню думку, виправдовували відмову у наданні дозволу заявникові встановити своє батьківство, процес прийняття цих рішень, як вбачається, не гарантував належного захисту інтересів заявника та не дав змоги детально оцінити факти і збалансувати відповідні інтереси. Як наслідок, ЄСПЛ визнав, що, незважаючи на широкі межі свободи розсуду, наданої державам у таких справах, право на повагу заявника до його приватного життя було порушено.

Висновок

Порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 13 жовтня 2020 року і набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.